

SXEDIO.GU8

21.6.1958: ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΚΑΙ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΥΝ ΤΗΝ ΤΡΙΠΛΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΚΜΙΛΛΑΝ ΑΛΛΑ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΝΕΙ ΑΛΛΑΓΗ ΓΡΑΜΜΗΣ ΤΟΝΙΖΟΝΤΑΣ ΟΤΙ ΔΕΝ ΑΠΟΚΡΟΥΕΙ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ. Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΕΙ ΤΟ ΜΑΚΑΡΙΟ ΝΑ ΧΕΙΡΙΣΘΕΙ ΕΝ ΛΕΥΚΩ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Οι αντιδράσεις στο σχέδιο του Βρετανού πρωθυπουργού Χάρολντ Μακμίλλανη για τριμερή συγκυριαρχία στην Κύπρο ήταν άμεση από Ελληνικής πλευράς.

Η Ελληνική πλευρά Έλληνες δεν ήθελε καν να το συζητήσει, ιδιαίτερα γιατί προσέφερε κυριαρχία στην Τουρκία και δεν αναγνώριζε ότι το Κυπριακό αποτελούσε διαφορά μεταξύ Κυπρίων και της Αγγλίας ενώ παραγνώριζε την αρχή της αυτοδιάθεσης.

Οι Τούρκοι δεν το ήθελαν (ή παρουσιάζονταν ότι δεν το ήθελαν) γιατί δεν ευνοούσε τη διχοτόμηση, παρά το γεγονός ότι έδινε συγκυριαρχία της Τουρκίας που ήταν κάτι πολύ καλύτερο από τη διχοτόμηση.

Τόσο ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος όσο και ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κωνσταντίνος Καραμανλής, απέρριψαν το σχέδιο "εν τη γενέσει του", σε σύγκριση με τους Τούρκους που το απέρριψαν πρώτα στην Κύπρο και μετά στην Αγκυρα. Ακολουθούσε δηλαδή στην περίπτωση αυτή η Τουρκία τους Τουρκοκύπριους.

Παράλληλα με την ενημέρωση στην οποία προέβη ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Χάρολντ Μακμίλλαν στους πρωθυπουργούς της Ελλάδας και της Τουρκίας Κωνσταντίνο Καραμανλή και Αινάν Μεντερές, ο Κυβερνήτης της Κύπρου Σερ Χιου Φουτ είχε ενημερώσει εγγράφως τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο για το μελετώμενο σχέδιο που θα εξαγγελόταν στη βρετανική Βουλή στις **19 Ιουνίου 1958**.

Στην επιστολή του ο Κυβερνήτης ζητούσε αποδοχή του σχεδίου Μακμίλλαν και έδιδε την υπόσχεση για προοδευτική χαλάρωση των κανονισμών έκτακτης ανάγκης και για επάνοδο του Αρχιεπισκόπου

Μακαρίου που βρισκόταν εξόριστος στην Αθήνα.

Ο Μακάριος απάντησε στο Φουτ με επιστολή που υπέγραψε ο Εθναρχικός Σύμβουλος Ζήνων Ρωσσίδης. Την επιστολή επέδωσε στο βρετανό πρεσβευτή Σερ Ρότζερ Άλλεν στην Αθήνα, την ίδια ημέρα που ο Μακμίλλαν ανακοίνωσε το σχέδιο του στη Βρετανική Βουλή (19.6.1958):.

Ο Μακάριος ανέφερε ότι η ιδέα του συνεταρισμού πάνω στην οποία στηριζόταν το σχέδιο (τριμερής συγκυριαχία) ήταν εντελώς απαράδεκτη, γιατί αντιστρατεύεται το βασικό και αναφαίρετο δικαίωμα των Κυπρίων για αυτοδιάθεση.

Τόνιζε επίσης ότι οι κυριώτερες διατάξεις του σχεδίου διασπούσαν την ενότητα του Κυπριακού λαού και καθιέρωναν συνταγματικά το διχασμό του και οδηγούσαν αναπόφευκτα σε προστριβές, ανταγωνισμό και αντιθέσεις, πράγμα που θα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία εστιών μόνιμης αναταραχής και απειλής κατά της ειρήνης σε ολόκληρη την περιοχή.

Πρόσθετε ο Μακάριος:

"Κατόπιν των ανωτέρω το βρετανικό σχέδιο δεν μπορεί να γίνει αποδεκτόν. Δεν αποκρούομεν μεταβατικόν σχέδιον αυτοκυβερνήσεως. Το Κυπριακόν αποτελεί υπόθεσιν αφορώσαν την Βρετανίαν και τον Κυπριακόν λαόν, είμεθα δε πάντοτε πρόθυμοι να διεξαγάγωμεν διμερείς διαπραγματεύσεις δι' εν γνησίως δημοκρατικόν σύνταγμα αυτοκυβερνήσεως".

Η παράγραφος αυτή της επιστολής του Μακαρίου ήταν πολύ σημαντική, γιατί στην ουσία σήμαινε αλλαγή γραμμής, για άλλη μια φορά σε μια προσπάθεια να προσεγγισθούν περισσότερο οι απόψεις των δυο πλευρών, δεχόταν δηλαδή ο Μακάριος αυτοκυβέρνηση χωρίς να επιμένει στην τακτική προσθεσμία της αυτοδιάθεσης που ήταν κάτι πολύ σημαντικό για την περίοδο αυτή των διαφωνιών και σημαντική υποχώρηση από τις θέσεις που έθετε από την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ. Ήταν δηλαδή η τρίτη σημαντική υποχώρηση του Μακαρίου που είχε αρχίσει με αίτημα την αυτοδιάθεση- Ένωση, προχώρησε στην αυτοδιάθεση εντός τακτής προσθεσμίας και τώρα κατέληγε στην

αυτοδιάθεση χωρίς τακτική προθεσμία, ενώ στο παρασκήνιο συζητούσε και το ενδεχόμενο, χωρίς να το προβάλλει ακόμα επίσημα, ανεξαρτησίας.

Η αλλαγή της γραμμής ήταν σημαντική για την πορεία νέων συνομιλιών. Συνταυτίζουσα τη γραμμή της με εκείνη του Μακαρίου η Ελληνική Κυβέρνηση κατάφερε να διαγράψει από τη Βουλή πρόταση που ζητούσε τη λήψη απόφασης για λύση του Κυπριακού στα πλαίσια της αυτοδιάθεσης σε τακτική προθεσμία.

Ο πρώην υπουργός Εξωτερικών Στέφανος Στεφανόπουλος είχε εγγράψει στη Βουλή θέμα, με το οποίο καλείτο η Βουλή των Ελλήνων να υποστηρίξει την αυτοδιάθεση της νήσου "εντός λογικού χρονικού ορίου" έπειτα όμως από εισήγηση-παρέμβαση του υπουργού των Εξωτερικών Ευάγγελου Αβέρωφ στο Στεφανόπουλο, η πρόταση αποσύρθηκε, γιατί, όπως δήλωσε ο Αβέρωφ "η λήψις τοιαύτης αποφάσεως ήτο δυνατόν να βλάψη το Κυπριακόν ζήτημα κατά τας παρούσας περιστάσεις".

Το σχέδιο απέρριψε και ένας άλλος σημαντικός παράγοντας στην Κύπρο: Ο αρχηγός της ΕΟΚΑ ο οποίος με φυλλάδιο του τόνισε ότι ο Κυπριακός λαός δεν ζητούσε "ψευτοσυντάγματα" αλλά την αυτοδιάθεση του.

Ερχόταν δηλαδή ο Διγενής αντιμέτωπος στο θέμα της τακτικής του αγώνα με το Μακάριο που άλλαζε πορεία βλέποντας τις διεθνείς δυσκολίες που παρουσιάζονταν στην προώθηση της ιδέας της αμέσου αυτοδιάθεσης-Ενωσης.

Ο Μακάριος είχε πάρει την απόφαση του αφού διαβουλευθηκε με τους Ελληνες κυπρίους δημάρχους που είχαν μεταβεί για τον σκοπό αυτό στην Αθήνα.

Η σύσκεψη αυτή ήταν πολύ σημαντική από άλλης πλευράς. Δύο από τους δημάρχους -Παρτασίδης της Λεμεσού και Χριστοδουλίδης της Αμμοχώστου- ήσαν βασικά στελέχη της Αριστεράς.

Η παρουσία τους εκεί σήμαινε ότι και η αριστερά πλέον αναγνώριζε την ηγεσία της Εθναρχίας, άφηνε κατά μέρος τις διαφορές έναντι του αγώνα της ΕΟΚΑ και έμπαινε και αυτή για καλά στο χορό του αγώνα με τον οποίο αν δεν συμφωνούσε τουλάχιστον

τον ανεχόταν πια σαν ένα γεγονός, ενώ οι εφημερίδες της μιλούσαν πια για τον αρχηγό της ΕΟΚΑ και έδιναν μεγαλύτερη έκταση στα γεγονότα που διαδραματίζονταν σε σχέση με την οργάνωση.

Ενώπιον της σύσκεψης του Εθναρχικού Συμβουλίου και των δημάρχων που έγινε στις 18 Ιουνίου, προηγουμένη δηλαδή της ανακοίνωσης του σχεδίου Μαγκίλλαν, κατατέθηκε εισήγηση του Εθναρχικού Συμβούλου Γεωργίου Ν. Ρωσσίδη, η οποία προέβαινε σε ανάλυση της κατάστασης του σχεδίου και της πορείας του Κυπριακού και υπέβαλλε υπαλλακτικές λύσεις.

Η εισήγηση που αποτελούσε μια μελετημένη έκθεση της πορείας του Κυπριακού έχει ως εξής σε μεταγλώττιση:

"Είμαστε όλοι σύμφωνοι ότι με το βρετανικό σχέδιο εφαρμόζεται από τώρα η πολιτική, κοινωνική και εθνική διχοτόμηση και ότι προπαρασκευάζει, την εδαφική διχοτόμηση της Κύπρου. Η προβλεπόμενη από το σχέδιο επταετής περίοδος του έχει σκοπό να εξουδετερώσει την αυτοδιάθεση της Κύπρου που υποσχέθηκε το Εργατικό Κόμμα της Μεγάλης Βρετανίας, διότι μετά δύο χρόνια, θα λάβουν χώρα οι προσεχείς εκλογές, κατά τις οποίες είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα καταλάβουν την Κυβέρνηση οι Εργατικοί για τέσσερα χρόνια στο τέλος των οποίων οι συντηρητικοί ελπίζουν να διαδεχθούν τους εργατικούς πάλιν. Το πρόσθετο ένα έτος είναι περιθώριο ασφαλείας. Η επταετής αυτή περίοδος θα έχει βεβαίως μεγάλη σημασία για τη Βρετανική Κυβέρνηση, εάν δεχθούμε το δήθεν προσωρινό αυτό Σχέδιο, διότι θα δεσμευθούμε για την περίοδο αυτή και η Εργατική Κυβέρνηση ή διότι δεν θα μπορεί να μας χορηγήσει την υποσχεθείσα αυτοδιάθεση, λόγω της τέτοιας δέσμευσης μας ή θα εύρει αυτήν ως αφορμή για να μη εκτελέσει την υπόσχεση της.

Επειδή η Βρετανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, εάν δεν δεχθούμε το σχέδιο της, η μόνη άλλη λύση, η οποία απομένει είναι η διχοτόμηση της Κύπρου και επειδή η αμερικανική και μερικές άλλες Κυβερνήσεις,

καθώς και μεγάλο μέρος του ξένου τύπου πιστεύουν στον ισχυρισμό αυτό, άλλοι μεν κακόβουλα, άλλοι δε διότι δεν έχουν τον καιρό ή τη διάθεση να σκεφθούν άλλες λύσεις δίκαιες, λογικές και δημοκρατικές, οι οποίες μάλιστα βασίζονται στο χάρτη του Ατλαντικού και του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, νομίζω ότι εμείς οφείλουμε με την προβολή τέτοιων άλλων λύσεων πρώτο να διαψεύσουμε τη Βρετανική Κυβέρνηση και δεύτερο με τον τρόπο αυτού να εφοδιάσουμε με άλλες λύσεις όσους πραγματικά επιθυμούν να μας βοηθήσουν.

Επίσης υποβάλλω ότι η απόρριψη του Βρετανικού σχεδίου πρέπει να συνοδεύεται:

1. Με έκθεση η οποία να αποκαλύπτει τους Βρετανικούς σκοπούς.

2. Με έκθεση των λόγων για τους οποίους απορρίπτεται το Βρετανικό σχέδιο.

3. Με μερικά δικά μας σχέδια λύσης του Κυπριακού, για να δοθεί ευκαιρία στην παγκόσμια κοινή γνώμη να κρίνει εάν το προτεινόμενο σχέδιο από τη Βρετανική κυβέρνηση είναι δίκαιο, δημοκρατικό και σύμφωνο με τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών και εάν οι λόγοι για τους οποίους το απορρίπτουμε, είναι βάσιμοι και εάν οποιονδήποτε από τα προβαλλόμενα σχέδια από μας είναι εφαρμόσιμο και καλύτερο.

Με τον τρόπο αυτό (α) δικαιολογούμε την απόρριψη από μας του βρετανικού σχεδίου, (β) δίδουμε δική μας γραμμή σκέψης στην κοινή γνώμη και δεν αφήνουμε αυτήν ελεύθερη να επηρεάζεται από τη Βρετανική και τουρκική γραμμή, ούτε κενό (βάκουμ) στο οποίο να εισχωρήσουν αυτοί, και (γ) αφαιρούμε από τη Βρετανική Κυβέρνηση την πρωτοβουλία της υποβολής σχεδίου αποικιοκρατικών και αναλαμβάνομεν εμείς την πρωτοβουλία υποβολής σχεδίων δημοκρατικών δικαίων και που συμφωνούν με τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Με το παρόν υποβάλλω προς σκέψη σε γενικές γραμμές, τρία σχέδια τα οποία μπορούμε να αντιπροτείνουμε είτε διαζευτικά είτε το ένα μετά το άλλο από καιρού σε καιρό.

ΠΡΩΤΟ ΣΧΕΔΙΟ: Το σχέδιο που έχει ήδη προταθεί από τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο δηλαδή αποδοχή δημοκρατικού συντάγματος αυτοκυβέρνησης μέσα στη Βρετανική Κοινοπολιτεία σύντομης τακτής προθεσμίας ως μεταβατικής περιόδου, στο τέλος της οποίας θα εφαρμοσθεί, χωρίς οποιοδήποτε περιορισμό η αρχή της αυτοδιάθεσης του κυπριακού λαού με παγκύπριο δημοψήφισμα υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

Σε περίπτωση που το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι υπέρ της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα τότε η Ελλάδα θα δώσει λογικές εγγυήσεις προς πλήρη ασφάλεια των δικαιωμάτων των μειονοτήτων της Νήσου. Τα άρθρα 37-44 της συνθήκης της Λωζάννης περιέχουν τις εγγυήσεις, τις οποίες η Τουρκία έδωσε προς ασφάλεια των μειονοτήτων στην Τουρκία, μπορούν να χρησιμεύσουν ως βάση μαζί με άλλες εγγυήσεις, τις οποίες τα Ηνωμένα Έθνη θα ήθελαν να θεωρήσουν δίκαιο.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΧΕΔΙΟ: Απόφαση των Ηνωμένων Εθνών προς άμεση εφαρμογή της αρχής της αυτοδιάθεσης, με παγκύπριο δημοψήφισμα υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών όπως ο κυπριακός λαός αποφασίσει:

1. Εάν προτιμά το σχέδιο που προτείνεται από τη Βρετανική Κυβέρνηση.

2. Εάν προτιμά τη διχοτόμηση της Νήσου που προτείνει η Τουρκία σε Ελληνική και κατ' αναλογία του πληθυσμού και την καταναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών.

3. Εάν προτιμά ανεξάρτητη πλήρη αυτοκυβέρνηση δημοκρατικού ή άλλου πολιτεύματος.

4. Εάν προτιμά Ένωση της Κύπρου με την Τουρκία.

5. Εάν προτιμά Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, και

1). Εάν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα είναι υπέρ του σχεδίου που προτείνει η Βρετανική Κυβέρνηση, τότε οι Κύπριοι να επεξεργασθούν με αυτήν τις λεπτομέρειες του τέτοιου σχεδίου.

2). Εάν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα

είναι υπέρ της διχοτόμησης της Νήσου σε τουρκική και ελληνική τότε να ανατεθεί σε ειδικούς η τέτοια διχοτόμηση και να ορισθεί σύντομα λογική προθεσμία καταναγκαστικής μετακίνησης των ενδιαφερομένων πληθυσμών.

Διότι δεν είναι νοητό οι Τούρκοι να ισχυρίζονται αφ' ενός ότι η συμβίωση τους με τους Ελληνες είναι αδύνατη, αφετέρου δε να δέχονται να συγκατοικούν με τους Ελληνες και να κυβερνώνται από αυτούς μέσα την Ελληνική περιοχή της Νήσου. Ούτε είναι νοητό η Τουρκική μειονότητα της Τουρκικής περιοχής να κυβερνά την Ελληνική πλειονότητα, η οποία θα βρίσκεται μέσα στην Τουρκική περιοχή, εάν γίνει διχοτόμηση χωρίς μετακίνηση των πληθυσμών.

Εάν δεν δέχονται καταναγκαστική μετακίνηση των πληθυσμών, τότε η απαίτηση τους για διχοτόμηση της Νήσου πέφτει από μόνη της, καθότι ο ισχυρισμός των Τούρκων ότι δήθεν η συμβίωση τους με τους Ελληνες της Κύπρου είναι αδύνατη, διαψεύδεται από τους ιδίους.

3). Εάν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα είναι ανεξάρτητη, πλήρης αυτοβέρνηση της Νήσου, τότε ο Κυπριακός λαός και μόνο αυτός θα αποφασίσει το είδος της Κυβέρνησης του και σε αυτήν η βρετανική Κυβέρνηση θα υποχρεωθεί να μεταβιβάσει πλήρως και αμέσως τη διακυβέρνηση της Κύπρου.

4). Εάν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα είναι η ένωση της Νήσου με την Τουρκία, τότε η Βρετανική Κυβέρνηση θα μεταβιβάσει τη διακυβέρνηση της Κύπρου στην Τουρκία μέσα σε τόσο χρονικό διάστημα όσο, χρειάζεται για την τέτοια μεταβίβαση, οπότε το ισχύον σύνταγμα στην Τουρκία θα εφαρμοσθεί αυτόματα και στην Κύπρο.

Σε τέτοια περίπτωση η Τουρκία να δώσει όλες τις λογικές εγγυήσεις προς πλήρη ασφάλεια των Ελλήνων κατοίκων και των άλλων μη τουρκικών κοινοτήτων της Νήσου, υπό την εγγύηση των Ηνωμένων Εθνών. Τα άρθρα 37-44 της συνθήκης της Λωζάννης περιέχουν τις εγγυήσεις τις οποίες η Τουρκία έδωσε

προς ασφάλεια των δικαιωμάτων των μειονοτήτων στην Τουρκία μπορούν, να χρησιμεύσουν ως βάση μαζί με άλλες εγγυήσεις τις οποίες τα Ηνωμένα Έθνη θα ήθελαν να θεωρήσουν δίκαιο.

5). Εάν το αποτέλεσμα του δημοψήσματος θα είναι η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, τότε η βρετανική Κυβέρνηση να μεταβιβάσει τη διακυβέρνηση της Νήσου στην Ελλάδα, μέσα σε τόσο χρονικό διάστημα, όσο χρειάζεται για την τέτοια μεταβίβαση, οπότε το σύνταγμα που ισχύει στην Ελλάδα θα εφαρμοσθεί αυτόματα και στην Κύπρο.

Σε τέτοια περίπτωση η Ελλάδα να δώσει όλες τις λογικές εγγυήσεις προς πλήρη ασφάλεια των δικαιωμάτων της Τουρκικής και των άλλων μειονοτήτων της Νήσου, υπό την εγγύηση των Ηνωμένων Εθνών. Τα άρθρα **37-44** της συνθήκης της Λωζάνης περιέχουν τις εγγυήσεις τις οποίες η Τουρκία έδωσε προς ασφάλεια των δικαιωμάτων των μειονοτήτων στην Τουρκία μπορούν να χρησιμεύσουν ως βάση μαζί με άλλες εγγυήσεις τις οποίες τα Ηνωμένα Έθνη θα ήθελαν να θεωρήσουν ως δίκαιο.

Προς εξουδετέρωση δε ή διάλυση των δήθεν φόβων της Τουρκίας για δήθεν κίνδυνο της ασφάλειας της σε περίπτωση που η Κύπρος γίνει ελληνική, η δε Ελλάδα τύχει στο μέλλον να διοικείται από Κυβέρνηση που δεν διακείται φιλικά προς την Τουρκία, τότε προς πλήρη ασφάλεια της Τουρκίας, αμέσως και συγχρόνως με την αποχώρηση της Βρετανικής Κυβέρνησης από την Κήπρο, να εγκατασταθεί σε μια βάση στην Κύπρο η αστυνομία των Ηνωμένων Εθνών. Σε τον τρόπο αυτό εξουδετερώνεται ο ισχυρισμός της Τουρκίας για δήθεν κινδύνους στην ασφάλεια της και συγχρόνως εξασφαλίζονται περαιτέρω τα δικαιώματα των μειονοτήτων της Νήσου.

ΤΡΙΤΟ ΣΧΕΔΙΟ: Τρίτο σχέδιο είναι αυτό που προτάθηκε από τον κ. Τζων Πάρκερ μέλος της Βουλής των Κοινοτήτων, κατά τη συνεδρία της ημερομ.19 Φεβρουαρίου 1957, καθώς και τελευταία από τον κ. Άλλαν Μπάλλοκ, καθηγητή της Ιστορίας στο

Πανεπιστήμιο του Οξφορντ, το Λόρδο Ντέιβιντ Σέσιλ, βραβευμένο με το Νόμπελ καθηγητή της Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Οξφορντ, το δρ Μπρονόσκ, καθηγητή της Φιλοσοφίας και των Φυσικών Επιστημών και τη δρ Πάμελα Χάνσφορντ, συγγραφέα και κριτικό, οι οποίοι υπό την προεδρία του κ. Νόρμαν Φίσιερ αποτέλεσαν τον "Όμιλο Πνεύματος" (Μπρέϊν τραστ) σε συζήτηση κατά την εκπομπή της τηλεόρασης του Λονδίνου της 31ης Μαρτίου 1958, κατά την οποία συμφώνησαν όλοι πλήρως με τον καθηγητή Μπάλλοκ, ότι η διχοτόμηση της Κύπρου δεν αποτελεί λύση του ζητήματος, αλλά ότι αυτή αναμφίβολα θα περιπλέξει περισσότερο το ζήτημα και θα αυξήσει και διαιωνίσει τα μίσση και εδήλωσαν ότι αντί της διχοτόμησης και της καταναγκαστικής μετακίνησης του Τουρκικού πληθυσμού από την Ελληνική στην Τουρκική περιοχή διχοτομημένης Κύπρου, η καλύτερη και τελική λύση του Κυπριακού ζητήματος θα ήταν η μετακίνηση του τουρκικού πληθυσμού όλης της Νήσου στην Τουρκία, απ' όπου είχαν έλθει με τη βία και έκτοτε έμειναν, η οποία άλλωστε δεν απέχει παρά μόνο περί τα 40 μίλια. Περιπλέον οι Τούρκοι είναι μόνο τα 17.6% του πληθυσμού της Κύπρου.

Αν το Σχέδιο αυτό είναι ιδεώδες και συνδυαζόμενο με την εγκατάσταση στην Κύπρο της αστυνομίας των Ηνωμένων Εθνών προς διάλυση των δήθεν κινδύνων στην ασφάλεια της Τουρκίας, θα αποτελούσε την τελική, μόνιμη και οριστική λύση του Κυπριακού ζητήματος, εν τούτοις εάν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα είναι η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, οι Έλληνες Κύπριοι πιστεύουν ότι η καταναγκαστική μετακίνηση του τουρκικού πληθυσμού της Κύπρου στην Τουρκία δεν θα είναι αναγκαία, καθότι γνωρίζουν ότι η πλειονότητα των τούρκων της Νήσου είναι εναντίον της διχοτόμησης, και ότι επιθυμούν την εξακολούθηση της φιλικής συμβίωσης με τους Έλληνες και ότι το ζήτημα λύεται με την εφαρμογή του βρετανικού σχεδίου, το οποίο εφαρμόστηκε από τη Βρετανική Κυβέρνηση μετά την

προσάρτηση από αυτήν της Κύπρου. Το πιο πάνω σχέδιο περιγράφεται στο **21** άρθρο της συνθήκης της Λωζάνης το οποίο προνοεί ως εξής:

" **21.** Οι Τούρκοι υπήκοοι που είναι εγκατεστημένοι στη νήσο Κύπρο κατά την **5ην** Νομβρίου **1914**, θα αποκτήσουν υπό τους όρους που προβλέπει ο εγχώριος νόμος, τη Βρετανική ιθαγένεια, αποβάλλοντες ως εκ τούτου την τουρκική. Θα μπορούν, εν τούτοις, για δυο χρόνια από την έναρξη της ισχύος της παρούσης Συνθήκης, να ασκήσουν δικαίωμα επιλογής υπέρ της Τουρκικής ιθαγένειας. Σε τέτοια περίπτωση πρέπει να εγκαταλείψουν την Κύπρο μέσα σε **12** μήνες από την ημέρα που θα ασκήσουν το δικαίωμα της επιλογής".

Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η σκληρή καταναγκαστική μετακίνηση των πληθυσμών, αλλά εξάλλου δίδεται η ευκαιρία σε εκείνους τους Τούρκους, οι οποίοι πραγματικά δεν επιθυμούν την εξακολούθηση της φιλικής συμβίωσης με τους Έλληνες, να απέλθουν από την Κύπρο στην Τουρκία ή την Αγγλία ή αλλού".

Τελικά η σύσκεψη του Εθναρχικού Συμβουλίου της **18ης** Ιουνίου, ενώπιον της οποίας τέθηκαν τα τρία σχέδια αποφάσισε, ύστερα από πολύωρες συζητήσεις, στην απόφαση να απορριφθεί το σχέδιο Μακμίλλαν και να προταθεί αποδοχή της αυτοκυβέρνησης χωρίς να τίθεται προθεσμία στο αίτημα της αυτοδιάθεσης.

Η σύσκεψη είχε και άλλη μια σημασία και όπως την ερμήνευσε τουλάχιστον μια μερίδα- η Αριστερά- ήταν ένα μήνυμα προς τον ελληνοκυπριακό λαό να ενωθεί για τη σωτηρία του τόπου και την επιτυχία του αγώνα του.

Σε επιβεβαίωση της συμφωνίας αυτής ο Μακάριος έπαιρνε από την Αριστερά, από την Κύπρο, ένα θερμό τηλεγράφημα με το οποίο εξουσιοδοτείτο να διαπραγματευθεί εν λευκώ σχεδόν, την υπόθεση των Κυπρίων.

Το τηλεγράφημα προερχόταν από το Γενικό Γραμματέα της ΠΕΟ Ανδρέα Ζιαρτίδη και τους Ι.

Μιχαηλίδη και Παντελή Βαρνάβα, μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου της ΠΕΟ:

"Εκτελεστικόν Γραφείον ΠΕΟ, εκφράζει πλήρη εμπιστοσύνη προς Υμετέραν Μακαριότητα και απόφασιν σας περί Βρεττανικού σχεδίου. Η ΠΕΟ εκ μέρους των **37.000** μελών της εξουσιοδοτεί υμάς όπως μόνος διαπραγματευθήτε υπόθεσιν Κυπριακής αυτοδιαθέσεως. Παρέχομεν ανεπιφύλακτον ειλικρινή υποστήριξιν μας".

Μεταγλώττιση)

"Εκτελεστικό Γραφείο ΠΕΟ, εκφράζει πλήρη εμπιστοσύνη προς τη Μακαριότητα Σας και απόφαση σας για το Βρεττανικό σχέδιο. Η ΠΕΟ εκ μέρους των **37.000** μελών της σας εξουσιοδοτεί όπως διαπραγματευθείτε μόνος υπόθεση Κυπριακής αυτοδιάθεσης. Παρέχουμε ανεπιφύλακτη ειλικρινή υποστήριξή μας".

Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κωνσταντίνος Καραμανλής έδωσε την απάντηση του στο Βρετανό πρεσβευτή στην Αθήνα, στις **21** Ιουνίου (δύο ημέρες μετά την ανακοίνωση τους στη Βρεττανική Βουλή από τον Πρωθυπουργό Χάρολντ Μακμίλλαν) και σ' αυτήν τόνιζε ότι το σχέδιο Μακμίλλαν, κατά την άποψη της ελληνικής Κυβέρνησης "θα προσθέσει μόνο νέες περιπλοκές στις ήδη υφιστάμενες".

Ο Καραμανλής συμφωνούσε με τον Μακμίλλαν ότι προσωπική επαφή θα μπορούσε να βοηθήσει στην εξεύρεση λύσης.

Απέρριπτε επίσης τον ισχυρισμό της Βρετανίας ότι η Τουρκία ήταν ενδιαφερόμενο μέρος καθώς είχε εγκαταλείψει κάθε δικαίωμα στη νήσο με τη Συνθήκη της Λωζάννης και τόνιζε ότι ήταν ευθύνη της Βρετανίας να λύσει το κυπριακό σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Ανέφερε ακόμη ότι το σχέδιο ήταν τόσο περίπλοκο που ήταν αδύνατο να λειτουργήσει.

Για τους λόγους αυτούς, τόνιζε χαρακτηριστικά

ο Καραμανλής, η Ελληνική Κυβέρνηση, προετοιμασμένη, ως είναι, να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό από ρεαλιστικής πλευράς, δεν είναι σε θέση να συμφωνήσει με τις προτάσεις της βρετανικής Κυβέρνησης και είναι πεπεισμένη ότι το σχέδιο αυτό θα προσέθετε μόνο νέες περιπλοκές σ' αυτές που ήδη υπάρχουν.

Ανέφερε ο Καραμανλής, στην απάντηση του όπως δόθηκε τότε στη δημοσιότητα (και Αρχείο Καραμανλή σελ. 138- μεταγλώττιση):

"Μελέτησα με μεγάλη προσοχή το μήνυμα το οποίο μου διαβίβασε η Εξοχότητα σας μέσω του Σερ Ρότζερ Άλλεν το βράδυ της 10ης Ιουνίου.

Συμφωνώ απόλυτα με την εκτίμηση της Εξοχότητας σας για τη σοβαρότητα της παρούσης κατάσταση και γνωρίζω εκ πείρας τις συνέπειες τις οποίες έχει στις συμμαχίες μας η διένεξη για την Κύπρο.

Αποκομίζω την πείρα μου από τις προσπάθειες μου κατά τα δυο τελευταία χρόνια να αποφύγω αυτές τις συνέπειες.

Ενώ κατέβαλα προσπάθειες να συγκρατήσω την κοινή γνώμη στη χώρα αυτή, η οποία δέκα φορές εξεγέρθη, δηλώνω ότι είμαι έτοιμος να συζητήσω οποιαδήποτε λύση του προβλήματος, η οποία α) θα έδιδε ικανοποίηση στη δίκαιη διεκδίκηση του κυπριακού λαού, β) θα εξασφάλιζε τα συμφέροντα της Μεγάλης Βρετανίας, και γ) Με συνταγματικές και διεθνείς εγγυήσεις θα κάλυπτε τα νόμιμα συμφέροντα της τουρκικής μειονότητας και τις στρατηγικές ανησυχίες της Τουρκίας.

Η Βρετανική απάντηση στις προσπάθειες μου δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μου. Από τουρκικής πλευράς συναντήσαμε μόνο προκλήσεις.

Επέμενα, παρ' όλ' αυτά στην πολιτική αυτή, διότι πίστευα ότι η δικαιοσύνη και τα ιδεώδη για τα οποία οι λαοί μας πέρασαν τόση δοκιμασία, θα επικρατούσαν.

Η δημοσίευση του βρετανικού σχεδίου, ερχόμενη μετά τις φρικτές πράξεις βίας, οι οποίες

διαπράχθηκαν από τους Τούρκους στην Κύπρο και τις οποίες όφειλε να είχε προλάβει, καθιστά τις επίμονες προσπάθειες μου ακόμη δυσκολότερες.

Διαβίβασα προς την εξοχότητα σας, μέσω του πρεσβευτή της Α.Μ. στην Αθήνα τις απόψεις μας, στο σχέδιο σας και ήλπιζα μέχρι χθες ότι οι απόψεις αυτές, θα επηρέαζαν τις σκέψεις της βρετανικής Κυβέρνησης.

Δυστυχώς η δήλωση της Εξοχότητάς σας στη Βουλή των Κοινοτήτων διηύρυνε τη διάσταση μεταξύ της θέσης μας και του σχεδίου σας.

Η Κύπρος είναι βρετανική αποικία του στέμματος. Με βάση τις διεθνείς συμβάσεις η Τουρκία παραιτήθηκε όλων των δικαιωμάτων και τίτλων της στη νήσο. Η Ελλάδα υποστηρίζουσα το δικαίωμα των Κυπρίων για την αυτοδιάθεση δήλωσε ότι δεν αποσκοπεί στην προσάρτηση της Κύπρου. Εκείνοι οι οποίοι δικαιούνται να καθορίσουν το μέλλον της νήσου, είναι συνεπώς κυρίως οι Κύπριοι και το Ηνωμένο Βασίλειο, δεδομένου ότι σύμφωνα με τη συνθήκη της Λωζάννης, το δικαίωμα αυτό επιφυλάχθηκε στα "ενδιαφερόμενα μέρη". Η Τουρκία είναι βέβαιο ότι δεν είναι "ενδιαφερόμενο μέρος" και παραιτήθηκε όλων των δικαιωμάτων της οποιασδήποτε φύσης με την ίδια συνθήκη. Το Ηνωμένο Βασίλειο καλεί τώρα την Ελλάδα και την Τουρκία να μετάσχουν στη διοίκηση της νήσου για περίοδο επτά ετών, τείνοντας έτσι να δημιουργήσει ένα είδος "ντε φάκτο" συγκυριαρχίας στη νήσο. Τούτο κατ' ουσίαν σημαίνει ανατροπή του ισχύοντος νομικού καθεστώτος.

Επιτρέψτε μου να επιστήσω την προσοχή σας στο σημείο αυτό δεδομένου ότι με το σχέδιο της, η Κυβέρνηση της Α. Μ. τείνει να παραβιάσει την αρχή της ιερότητας των συνθηκών, μια αρχή τόσο πολύτιμη για όλους μας.

Αντιλαμβάνομαι ότι κάποτε υποστηρίζεται ότι οι πρακτικές λύσεις δεν πρέπει να παρεμποδίζονται από νομικούς υπολογισμούς. Στην παρούσα, όμως περίπτωση, εγώ τουλάχιστον πιστεύω, ότι είναι

δυνατό να εύρει κανέναν πρακτικές λύσεις, οι οποίες θα συμφωνούσαν επίσης με τη δικαιοσύνη και τις υπάρχουσες διεθνείς συνθήκες.

Επιτρέψτε μου να σημειώσω ότι δεν είναι νοητό να επικαλείται κάποιος την προκλητική στάση και την αδιαλλαξία της Τουρκίας ως αποφασιστικό παράγοντα που αποκλείει οποιαδήποτε δίκαιη λύση. Η Μεγάλη Βρετανία ασκεί κυριαρχία στην Κύπρο για πολλά χρόνια. Έχει το προνόμιο να είναι Μεγάλη Δύναμη. Δική της ευθύνη να καθορίσει το μέλλον της νήσου σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ως και με τους όρους άλλων διεθνών συμφωνιών. Δεν πιστεύω ότι είναι δυνατό η Μεγάλη Βρετανία να παραιτηθεί από την ευθύνη αυτή παρελκύνουσα το όλο θέμα μέσα στο περιορισμένο και τεχνητό πλαίσιο, το οποίο καλείται ελληνοτουρκική διένεξη.

Εάν εξετασθεί το περίγραμμα του σχεδίου σας από πρακτική άποψη είναι φανερό ότι το όλο σύστημα βασίζεται σε εντελώς εφήμερη κατάσταση, δηλαδή στην ένταση στις σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων Κυπρίων, οι οποίοι έζησαν για αιώνες σε ειρήνη σε ηνωμένη και αδιαίρετη περιοχή.

Πιστεύω ειλικρινά ότι η ένταση δημιουργήθηκε τεχνηέντως κατά τους τελευταίους μήνες και γι' αυτό μπορεί να τερματισθεί. Συνεπώς ο διοικητικός μηχανισμός τον οποίο δημιουργεί το σχέδιο είναι αδικαιολόγητος και λόγω της περιπολικής φύσης του και των προστριβών τις οποίες θα προκαλέσει να αποδειχθεί ακατάλληλο λειτουργίας.

Δεν πιστεύω όμως ότι το σύστημα το οποίο δημιουργείται από το βρετανικό σχέδιο θα είναι όργανο κατευνασμού. Αντίθετα, λόγω της δομής του και των συνθηκών που θα δημιουργηθούν προσωρινά, θα βοηθήσει στη διατήρηση της παρούσης έντασης. Εκτός, όμως από τις πιο πάνω σκέψεις και ακόμη αν θέλαμε να παραβλέψουμε ότι λόγω του προσωρινού του χαρακτήρα δεν παρέχει, οριστική λύση του προβλήματος με την εφαρμογή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης, το σχέδιο αυτό καθ' εαυτό έχει σοβαρότατα μειονεκτήματα, όπως π. χ. τη σύνθεση του συμβουλίου.

Ο ο τρόπος σύστασης του συμβουλίου παραβλέπει την αρχή της πραγματικής αντιπροσώπευσης σε βάρος της μεγάλης ελληνικής πλειοψηφίας. Έτσι, ο μόνος δημοκρατικός θεσμός, ο οποίος δημιουργείται από το προτεινόμενο διοικητικό σύστημα νοθεύεται.

Για τους ανωτέρω αναφερόμενους λόγους η Ελληνική Κυβέρνηση, προετοιμασμένη, ως είναι, να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό από ρεαλιστικής πλευράς, δεν είναι σε θέση να συμφωνήσει με τις προτάσεις της βρετανικής Κυβέρνησης και είναι πεπεισμένη ότι το σχέδιο αυτό θα προσέθετε μόνο νέες περιπλοκές σ' αυτές που ήδη υπάρχουν.

Δεδομένου ότι το κύριο ζήτημα δηλαδή το δικαίωμα του Κυπριακού λαού να αποφασίσει για το ίδιο το μέλλον του παραμερίζεται για μια περίοδο επτά ετών, το σχέδιο θα ήταν πλέον εποικοδομητικό εάν πρότεινε μια προσωρινή λύση με βάση τη δημοκρατική αυτοκυβέρνηση υπό βρετανική κυριαρχία και αναβολή της ρύθμισης του κυρίου ζητήματος, μέχρι μιας πλέον κατάλληλης στιγμής. Τούτο θα ήταν ένα ζήτημα μεταξύ της Βρετανικής Κυβέρνησης και του Κυπριακού λαού. Η Ελληνική Κυβέρνηση θα ήταν έτοιμη να βοηθήσει οποιουδήποτε θα μπορούσε να ενεργήσει χρήσιμα κατά μεσολαβητικό τρόπο.

Συμφωνώ με την Εξοχότητα σας ότι μια προσωπική επαφή θα μπορούσε να είναι πλέον χρήσιμη για τις προσπάθειες μας για εξεύρεση μιας λύσης, από την ανταλλαγή μηνυμάτων. Γι' αυτό θεωρώ την πρότασή σας ως χρήσιμη υπό τον όρο ότι αυτή θα προπαρασκευαστεί αρκετά μέσω της διπλωματικής οδού. Μια τριμερής συνάντηση, εν τούτοις, την οποία προτείνετε επίσης δεν θα οδηγούσε, κατά τη γνώμη μου σε κανένα εποικοδομητικό αποτέλεσμα υπό τις παρούσες συνθήκες.

Συμπερασματικά, πιστεύω ότι ο καλύτερος τρόπος προαγωγής του Κυπριακού ζητήματος, θα ήταν για τη βρετανική Κυβέρνηση να εξετάσει εκ νέου το σχέδιο της και να κάμει μια νέα προσπάθεια προς εξεύρεση λύσης, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ως

ικανοποιητική. Πιστεύω ότι εάν η βρετανική Κυβέρνηση ήταν έτοιμη να κάμει τη νέα αυτή προσπάθεια, ο κατευνασμός στη νήσο θα επακολουθούσε, δημιουργώντας έτσι τη δυνατότητα να φθάσουμε, με διάφορα στάδια, σε μια τελική λύση.

Από της πλευράς μας θα κάνουμε ότι είναι δυνατό, για να συνεισφέρουμε στην επιτυχία της προσπάθειας αυτής".